

MANZÛME-İ NASÂİH ALÂ MEŞREBİ'T-TASAVVUF'TAN MİRACNÂME TÜRÜNE YENİ BİR ÖRNEK

Zeynep KOYUNCU¹

Özet

Klâsik Türk edebiyatı, İslam medeniyetinin tesiri ile oluşmuş ve dinî unsurları kendisine kaynak edinmiş bir yapıya sahiptir. Bu unsurlar arasında Kur'an-ı Kerim ve peygamber kıssaları da bulunur. Hz. Muhammed'in Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya götürülmesi oradan da Allah'ın huzuruna çıkarılması ve Cenab-ı Hak ile görüşüp Mekke'ye geri dönmesini konu edinen edebi türlere miracnâme adı verilir. Miracnâmeler pek çok Türk şairi tarafından işlenen İslamî Türk edebiyatı konuları arasındadır. Hemen hemen her yüzyılda bu türün örnekleri görülür. Gerek müstakil eserlerde gerekse divan ya da mesnevilerin içerisinde yer alan bu türün yeni bir örneği, Hakkânî'nin Manzûme-i Nasâih Alâ Meşrebi't-Tasavvuf adlı mesnevisinde geçen bir bölümdür. 95 beyitlik bu bölümde peygamberimizin miraca yükselişi ve bu esnada karşılaştığı kişi ya da durumlar anlatılır. Nesre çevirisini de yaptığımız beyitlerin gelenekle birleşen motifleri başlıklar halinde gösterilmiştir. Konunun özü olarak diğer mesnevilere benzese de üslup olarak farklılıklar içeren bu yeni miracnameyi edebiyat camiasına tanıtmayı amaçlıyoruz.

Anahtar Kelimeler: Miracnâme, Manzûme-i Nasâih Alâ Meşrebi't-Tasavvuf, Mesnevi

A NEW EXAMPLE OF MİRAJNAME FROM MANZUME-İ NASAIH ALA MEŞREBİ'T-TASAVVUF

Abstract

Classic Turkish Litterature is formed by the influence of the Islamic civilization and has a structure that has a source of religious elements, there are the holy Quran and the parable of Prophet. Prophet Muhammad's night journey from Masjid al-haram to Masjid al-Aqsa then coming into the presence of Allah and literary genres that refer to meeting the God Almighty and return to Mecca are called Mirajnama. Mirajnamas are among the subjects of Islamic Turkish Litterature which is handled by many Turkish poets. These samples are seen nearly every century. A new example of this approach, which is included both in the divan or mathnawi and in independent works , is a part in Hakkani's Manzume-i Nasaih Ala Meşrebi't-Tasavvuf. In this part of 95 couplet, the prophet's ascension and the people he talked or situations he experienced and that time are explained. The motifs associated with the traditions of the couplets we have made in the translation of prose have been presented in titles. As the essence of the matter, we intend to itroduce this new Mirajnama to literary society. Which resembles other mathnawi but includes differences as form features in terms of style.

Keywords: Mirajnama, Manzume-i Nasaih Ala Meşrebi't-Tasavvuf, Mathnawi

¹Atatürk Üniversitesi,Türkiyat Bilimleri Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, zeynebkoyuncu@hotmail.com.

Bu çalışma Atatürk Üniversitesi Türkiyat Bilimleri Enstitüsünde Prof. Dr. Selami Ece yönetiminde yürütülen "Manzûme-i Nasâih Alâ Meşrebi't-Tasavvuf İnceleme-Metin-Sadeleştirme" başlıklı doktora tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

1-Mirac

İslam'ın kabulü ile beraber Kur'an-ı Kerim ve hadisler inanmış, muvahhit şairlerin işlediği konular arasında ilk sıralarda yer almıştır. Kainatın yaratılış sebebi olduğu bildirilen Hz. Muhammed'e olan muhabbet ve hürmet duygusu Ahmediye, Muhammediye gibi eserlerle birlikte; naat, kısas-ı enbiya, siyer-i nebi, mevlid, hilye, hadis-i erbain tercümeleri gibi türlerin de konusu olmuştur. Peygamberimizin Hakk'a kurbiyyetini ele alan müstakil bir konu olan miracnâmeler de bu sevginin bir tezahürüdür.

Mirac kelimesi sözlükte merdiven, mirkat, süllem, göğe çıkma gibi gibi anlamlara gelir. (Devellioğlu 2010: 757) Mirac, gece gerçekleştiği için "gece yolculuğu" manasına gelen "isra" kelimesi ile de ifade edilmiştir. (Canım 2014:147)

Mirac'ın İslam Ansiklopedisindeki tanımı "aslında merdiven, sonra yükseliş bilhassa Peygamberin göğe çıkışı" (Horovitz 1997: 344) şeklinde iken Dr. Metin Akar bu kelimenin Arapça, yukarı çıkmak mânâsına gelen (عرج) fiilinin mifal (مفعول) vezninde bir müştakı olup iki sözlük anlamı taşıdığını; bunların ilkinin yukarı çıkma aleti, yukarı çıkılacak yer, alet ismi olarak da genellikle "nerdüban, mirkad, süllem" gibi kelimeleri karşıladığını belirtmektedir. (Akar 1987: 3)

Terimsel olarak mirac, Hz.Muhammed'in bir gece Mekke'den Kudüs'e gönderilişini, ardından göğe, melekût âlemine çıkarılışını, Allah'ın katına yükseltilişini, melekût âleminde peygamberlerin ruhlarıyla görüştürülmesini, Cennet'i, Cehennem'i, melekleri görmesini ve bir an içinde Mekke'ye geri dönmesi mucizesini ifade eder. Kur'an'da isra (gece yürüyüşü) olarak geçmektedir ve miracın anlatıldığı 17. sûre bu adı taşır. (Pala 1986: 372)

Mirac mucizesi olarak bilinen olay; isra ve mirac olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir. Bunlardan birincisi Kur'an'da, ikincisi hadislerde açıklanmıştır. İlk bölüm olan isra, (İsra 17/1) ayetinde anlatılmış, Hz. Peygamber'in Mescid-i Haram'dan, Mescid-i Aksa'ya olan gece yolculuğu, bu iki şehir ve mescid arasında katettiği mesafe anlatılmıştır. Dini literatürde ise mirac, isra olayının Mescid-i Aksa'dan sonra gerçekleşen Rasulullah'ın semaya yükseltilmesi hadisesidir. İsra ve mirac hakkında otuz iki kadar hadis² rivayet edilmiştir. Bu hadisler arasında farklılıklar olsa da temelde miracın vukuu hakkında bir tereddüt yoktur. Miracın tartışılan yönü onun ruhen mi yoksa ruhen ve bedenen birlikte mi gerçekleştiği hususudur. İslam alimlerinin bazıları; miracın ruh ve rüya halinde gerçekleştiğini, bunun da birkaç kez meydana gelmiş olabileceğini ileri sürmüşlerdir. Alimlerin çoğu ise; miracın uyanık halde ruh ve cesetle birlikte gerçekleştiği görüşünde ittifak etmişlerdir. (Karaman, vd. 2009: 389-390)

Kur'an-ı Kerim semaya çıkma meselesine çeşitli ayetler ile temas etmiştir. Bunlardan birkaçı şunlardır: Firavun, "Ey ileri gelenler! Sizin benden başka bir ilâhınız olduğunu bilmiyorum. Ey Hâmân! Benim için bir ateş yakıp tuğla pişir de bana bir kule yap! Belki Mûsâ'nın ilâhına çıkar bakarım(!) Şüphesiz ben onun mutlaka yalancılardan olduğunu sanıyorum" dedi. (Kasas 28/38), Eğer onların yüz çevirmeleri sana ağır geldiyse; bir delik

² Konu ile ilgili hadislerin bazıları için bakınız: Rudânî, Büyük Hadis Külliyyatı Cem'ul-Fevâid, Cilt 5, s. 44-55, İstanbul: Erkam Matbaacılık.

açıp yerin dibine inerek, yahut bir merdiven kurup göğe çıkarak onlara bir mucize getirmeye gücün yetiyorsa durma, yap! Eğer Allah dileseydi, elbette onları hidayet üzere toplardı. O hâlde, sakın cahillerden olma. (Enam 6/35) Yoksa onların, kendisi vasıtasıyla (ilâhî vahyi) dinleyecekleri bir merdivenleri mi var? (Eğer varsa) dinleyenleri, açık bir delil getirsin! (Tur 52/38)

Miracın anlatıldığı ayetlerin mealleri şöyledir: Kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir. Hiç şüphesiz O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir. (İsra 17/1); Hani sana, "Muhakkak Rabb'in, insanları çepeçevre kuşatmıştır" demiştik. Sana gösterdiğimiz o rüyayı da, Kur'an'da lânetlenmiş bulunan o ağacı da sırf insanları sınamak için vesile yaptık. Biz onları korkutuyoruz. Fakat bu, sadece onların büyük azgınlıklarını (daha da) artırdı. (İsra 17/60)

Necm Suresi'nin ilk 12 ayeti dolaylı olarak, 13-18. ayetleri ise doğrudan mirac vakasını anlatır. (Akar 1987: 11) Söz konusu ayetler aşağıda verilmiştir.

(1-2) Battığı zaman yıldız andolsun ki, arkadaşınız (Muhammed haktan) sapmadı ve azmadı.

3-O, nefis arzusu ile konuşmaz.

4 - (Size okuduğu) Kur'an ancak kendisine bildirilen bir vahiydir.

(5-7)(Kur'an'ı) ona, üstün güçlere sahip, muhteşem görünümlü (Cebrail) öğretti. O, en yüksek ufukta bulunuyorken (aslî sûretine girip) doğruldu.

8- Sonra (ona) yaklaştı derken sarkıp daha da yakın oldu.

9 - (Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.

10 - Böylece Allah kuluna vahyedeceğini vahyetti.

11 - Kalp, (gözün) gördüğünü yalanlamadı.

12 - (Şimdi siz) gördüğü şey hakkında onunla tartışıyor musunuz?

13 - Andolsun ki, o, Cebrail'i bir başka inişte daha (aslî suretiyle) görmüştü.

14 - Sidretü'l-Müntehâ'nın yanında.

15 - Me'vâ cenneti onun (Sidre'nin) yanındadır.

16 - O zaman Sidre'yi kaplayan kaplamıştı.

17 - Göz (gördüğünden) şaşmadı ve (onu) aşmadı.

18 - Andolsun, o, Rabb'inin en büyük alametlerinden bir kısmını gördü. (Necm 53/1-18)

Miracın vukuunun tarihine dair en sahih kabul edilen rivayet, Müslümanların birinci ve ikinci Habeşistan hicretlerinden sonra, Hz. Hatice ve Ebu Talip'in vefatlarının ardından, hicretten bir yıl önce meydana geldiği şeklindedir. Rebiülevvel veya Ramazan ayından bahsedilse de Müslümanların çoğunluğu miracı Recep ayının 27. gecesi kutlar. (Yavuz 2005:133) Bu tarih m. 621 yılına tekabül etmektedir. Hadis kaynaklarında siyer ve delail kitaplarında çeşitli rivayetler mevcuttur Aşağıda benzer ve farklı yönleri ile iki mirac vakasından alıntı yapılmıştır.

“Buhârî ve Müslim’de yer alan rivayetlerin ortak noktalarına göre olay şu şekilde cereyan etmiştir: Bir gece Resûlullah, Kâbe’de Hicr veya Hatîm denilen yerde iken -bazı rivayetlerde uykuda bulunduğu sırada veya uyku ile uyanıklık arası bir halde- Cebrâil geldi; göğsünü açtı, zemzemle yıkadıktan sonra içine iman ve hikmet doldurup kapattı. Resûlullah’ı Burak adlı bineğe bindirip Beytül-makdis’e götürdü. Resûl-i Ekrem Mescid-i Aksâ’da iki rek’at namaz kıлып dışarı çıktığında Cebrâil biri süt, diğeri şarap dolu iki kap getirdi. Resûlullah süt dolu kabı seçince Cebrâil kendisine “fıtratı seçtin” dedi, ardından onu alıp dünya semasına yükseltti. Semaların her birinde sırasıyla Âdem, İsâ, Yûsuf, İdrîs, Hârûn ve Mûsâ peygamberlerle görüştü; nihayet Beytül-mamûr’un bulunduğu yedinci semada Hz. İbrâhim’le buluştu. Sidretül-müntehâ denilen yere vardıklarında yazıcı meleklerin kalem cızırtılarını duydu ve Allah’ın huzuruna çıktı. Burada Cenâb-ı Hak elli vakit namazı farz kıldı. Dönüşte Hz. Mûsâ, elli vakit namazın ümmetine ağır geleceğini söyleyip Allah’tan onu hafifletmesini istemesini tavsiye etti. Namaz beş vakte indirilinceye kadar Hz. Peygamber’in huzûr-i ilâhîye müracaatı ve Mûsâ ile diyalogu devam etti.” (Yavuz 2005: 132)

“Allâh, peygamberliğinin on ikinci senesinde, Recep ayının yirmi yedinci gecesi, amcasının kızı Ümmühani’nin evinde iken Muhammed Peygamber’e Cebrail’i gönderdi. Yanında “Burak” vardı. Onu miraca davet etti. Burak’ın cüssesi katırdan küçük, eşekten büyük ve yüzü insan yüzü gibi idi. Muhammed Peygamber Burak’a bindi. Burak’ın ayağı yere dokunmadan Mekke’den Mescid-i Aksa’ya geldiler. Beytül-mukaddes’te Burak’tan indiği zaman bütün peygamberler tarafından karşılandı. Mescid-i Aksa’da namaz kıldıktan sonra Cebrail onu elinden tutup dışarı çıkardı. Ansızın bir mirac yani merdiven görüldü. Onun bir ucu taşta, bir ucu gökte idi. Cebrail Muhammed’i kanadı üzerine alıp merdivenden semaya çıktı. Bir rivayette o taşın, Burak’a binip Burak ile yükseldi. Birinci gökte bütün melekler tarafından karşılandı. Sonra her kat gökte, ayrı ayrı peygamberler tarafından karşılanarak yedinci kattaki “Beytül-mâmur”a ulaştı. Burada melekler tavaf ederlerdi. Oradan “Sidretül-münteha’ya” ya vardı. Nihayet yetmiş hicabı, yani perdeyi geçtikten sonra, yeşil bir döşek olan “Refref” görüldü. Hz. Muhammed Refref’e oturdu. Refref de onu “kürsü” ye kadar götürdü. Oradan yine yetmiş hicabı geçip “Arş”a vardı. Arş’ın nuru Peygamber’i kapladı. Nurdan başka bir şey göremez oldu. Muhammed orada Allâh’ı kalp yahut baş gözü ile gördü. Geri döndüğü zaman yine Refref’le “Sidretül-münteha”ya geldi. Cebrail orada bekliyordu. Sonra sırasıyla gökleri inerek Beytül- Mukaddes’e, oradan da Burak’a binip Mekke’ye döndü.” (Levend 2015: 129-130)

Bazı İslam bilginlerine göre sadece bedenen ya da ruhen bazılarına göre ise her ikisi ile birlikte olan mirac esnasında peygamberimizin beş çeşit vasıtaya bindiği; bunların ilk olarak Beytü'l-makdes'e kadar Burak, sonra Dünya semasına kadar Mirac, daha sonra yedinci semaya kadar meleklerin kanatları (ecniha-i melâike), ardından Sidre-i Münteha'ya kadar Cebrail'in kanadı ve son olarak da Kâbe-kavseyn'e kadar Refref olduğu rivayet edilmektedir.(Şener ve Yıldız 2003: 186)

2- Klâsik Türk Edebiyatında Mirac

Edebiyatta miraciye, İslam peygamberinin yaşadığı göğe yükseliş veya manevi alemlere geçiş mucizesini konu edinen manzum ve mensur dini türün ismidir. Başlangıçta siretin bir bölümü olsa da sonradan ayrılmıştır. (Akkuş 2007: 159)

Türk edebiyatında mirac, şairlerin hemen hemen her dönemde ilgilenip manzum ya da mensur eserler verdikleri bir konu olmuştur. Gerek müstakil eser gerekse birçok eserin içinde bölümler ya da beyitler halinde bulunan miracıelerin özünde işlenen konu bir olsa da ayrıntılarda farklılıklar bulunabilir.

Siyer ve mevlid gibi eserlerin yanı sıra Muhammediyye ve Garibnâme gibi kitapların birer bölümü de miracı işler. Divanlarda ve din dışı mesnevilerde bir gelenek halinde işlenen bu manzumeler kaside ise "miraciye" mesnevi ise "miracnâme" adını almıştır. Genellikle dinî kaynaklara istinad edilerek didaktik bir üslupla ele alınan eserlerde şairlerin sanatkar tarafı ikinci planda kalmıştır. Tasavvufî açıdan işlenen miracnâme ve miracıelerde ise şairin hayal dünyası nisbetince mirac vakasına şahsi yorumlar getirdiği görülmüştür. (Uzun 2005: 135)

Bildiğimiz ilk miracnâmeler Arap ve Fars edebiyatına ait olup, en eski Arapça miracnâme İmam Gazzali (505/1111)'ye, en eski Farsça miracnâme ise Nizâmî (600/1203)'ye aittir. Türk edebiyatında bilinen en eski miracnâme Çağatay Türkçesiyle yazılmıştır ve Hakîm Süleyman Ata'ya aittir. 122 beyitten oluşan olan bu eser, hecenin 7+7=14 kalıbı ile yazılmıştır. Eserin 12. asırda yazıldığı tahmin edilmektedir. (Akdoğan 1989: 266)

Günümüzde miracnâme türünde eserlere ait çalışmalar³ yapılmakta olup, mesnevilerinde Miraciye bulunan bir kısım şair ve eserlerinin adları şöyledir:

"XIV-XV'inci asırlarda İbrahim Bey'in külliyyatı içinde yer alan manzum Müntejabat-ı Mesnevî Şerhi'nde, Ahmedî'nin Cemşîd ü Hurşîd'inde, Ali Şir Nevâî (844-907/1441-1501)'nin Hayretül'l-ebrâr, Ferhâd u Şîrin, Mecnûn u Leylî, Seb'a Seyyâre ve Sedd-i İskenderî mesnevilerinde, Akşemseddin-zâde Hamdullah Hamdî (583-909/1449-1503)'nin Leylâ vü Mecnûn'unda, Behiştî'nin Leylâ vü Mecnûn'unda XVI. asırda Lâmiî (ö.938/1531)'nin Ferhâd u Şîrin'inde, Fuzûlî (ö.963/1555)'nin Leylâ vü Mecnûn'unda, Kara Fazlî (ö.971/1563)'nin Gül ü Bülbül'ünde, Taşlıcalı Yahyâ (ö. 990/1582)'nin Gencîne-i Râz, Usûl-nâme, Şâh u Gedâ, Yûsuf u Züleyhâ ve Gülşen-i Envâr'ında, Refîî'nin Beşâretnâme'sinde, XVII. asırda Arayıcı-zâde Ferdi Hüseyin

³ Konu hakkında yapılan bibliyografya: Emrah Gülüm, "Türk Edebiyatı'nda Miracnameler Üzerine Hazırlanmış Çalışmalar Hakkında Bibliyografya Denemesi", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 7, Sayı 35, 105-111, Tespit edebildiğimiz en son makale çalışması: Melek Dikmen, "Son Müstakil Miracıyelerden Biri: Mehmed Bahâeddin ve Miraciye'si" Ekev Akademi Dergisi, Yıl 20, Sayı 67, Yaz 2016, s. 237-260.

(ö.1121/1709)'in Şâpur-nâme'sinde, Kaf-zâde Fâizî (Ö.1031/1621)'nin Leylâ vü Mecnûn'unda, Nevizâde Atâyî (ö.1045/1635)'nin Âlem-nümâ, Nefhatü'l- Ezhâr, Sohbetü'l-Ebkâr, Heft-hân ve Hilyetü'l Efkâr'ında, Nâim'in (muhtemelen ismi Vâmık u Azrâ olan bir) mesnevisinde, Nâbî'nin Hayriyye'sinde, XVIII. asırda Suphi-zâde Feyzullah Fevzî (ö.1152/1739)'nin Safâ-nâme ile Aşk-nâmeler'inde, Şeyh Gâlib (ö.1213/1789)'in Hüsn ü Aşk'ı ve Mustafa Kâil'in Nâme-i Aşk'ında miraciye bölümleri mevcuttur." (Akar 1987: 125-127)

3- Manzûme-i Nasâih Alâ Meşrebi't-Tasavvuf'ta Mirac

Çalışmamız Hakkânî'nin Manzûme-i Nasâih Alâ Meşrebi't-Tasavvuf adlı eserinde geçen bir bölüm olan mirac hakkındadır. Hakkânî, Kıbrıs nüshasının istinsah tarihine göre ve İnebey nüshasında yer alan "min Hulefa-i Akşemseddin" şeklindeki ifade üzerine tahminen 15. yy. sonlarında ya da 16. yy.'da yaşamış olduğunu düşündüğümüz mutasavvıf bir şairdir. Tüm araştırmalarımıza rağmen şair hakkında ne tezkireler ne de biyografik kaynaklarda bir kayıt bulabildik. Mesnevi içerisinde de şair, yaşadığı dönem hakkında bilgi verilmediğinden, bağlı bulunduğu tasavvufi ekol de tespit edilememiştir. Eserin bir nüshasını temin ettiğimiz Kıbrıs Sultan İkinci Mahmud Kütüphanesi katalogunda da şair hakkında bilgi olmadığı teyit edilmiştir. (Parmaksızoğlu 1964: 16) Ancak yine aynı katalogta verilen bilgiye göre 1600 eserden 100 eserin seçilmesinde yazar, yazı tarihi, eskilik, sanat değeri ve benzeri faktörleri göz önünde bulundurarak bir tasnif yapıldığı ifadesi yer alır. (Parmaksızoğlu 1964: 4) Bu bilgi, Hakkânî ya da eserinin önemine dair bir işaret olarak ele alınabilir.

Bilinen tek eseri çalışmamızın konusunu oluşturan Manzûme-i Nasâih Alâ Meşrebi't-Tasavvuf'tur. İki nüshası tespit edilen eser 5129 beyitlik bir mesnevidir. Mesnevinin vezni aruzun Mefâilün Mefâilün Feülün (Hezec) kalıbındadır. Eser tamamen manzumdur ve baştan sona aynı aruz kalıbı ile yazılmıştır.

Eserde mirac (4318-4412. beyitler arasında) 95 beyitlik bir bölüm olarak işlenmiştir. "Der Beyân-ı Mi'râc-ı Muḥammed Muḫtafa Salāvātullāhi ve Selāmuhū 'Aleyhi ve 'Alā Ālihi" bölümü 59 beyittir. Mirac vakasının anlatıldığı bölümün devamı, 24 beyitlik Güftâr Der Nüzûl-i Bârî Ez 'Arş Be-Kürsî'dir. Mirac bölümü tahkiye unsuru taşıdığı için oldukça basit ve canlı ifadelerle oluşturulmuştur. Kısaca özetlersek Hz. Muhammed bir gece Ümmühani'nin evindedir. Namazı ve niyazını eda eder, Kur'an okur. Gece yarısı sabaha yakın Cebrail a.s. gelir ve Hak Teala'nın kendisini istediğini söyler. Cebrail efendimizin göğsünü açıp, hikmet suyu ile kalbini yıkar. Burak adlı binek ile Mescid-i Aksa'ya gelirler, tüm peygamberler efendimizin önderliğini kabul eder ve onun imamlığında iki rekat namaz kılarlar. Semanın kapısını çaldıklarında Cebrail kendisine sorulan soruyu cevaplar, "ben Cebrail'im" yanımdaki de "sevdiğim Ahmed'dir" der. İlk karşılıklarına çıkan Hz. Adem, peygamberimizin miracını tebrik eder, sonra her biri semada tespih eden peygamberleri de selamlarlar. İkinci olarak Hz. İbrahim ile karşılaşılır. Peygamberimiz buradan çıkışta münteha ağacını ve sidreyi görür. O noktada Refref Hz. Mustafa'nın elini alır ve kendisini yüce Rabb'e ulaştırır.

Buradan sonrası Cenab-ı Hakk'ın kürsiyi istiva edişini ifade eden başlık altında anlatılır ve tasavvufi unsurlar ihtiva eder. Yüce Rab arştan kürsiye nüzul eyler, kürsi bir palan gibi sesler çıkarır. Hz. Muhammed'in kalbine

sırlar keşf olunur. Allâh c.c. perdeyi giderir ve Hz. Muhammed onu görür. Yüce Rabb'e selam ederek tahiyatı okur, kâbe kavseyn makamına⁴ erişir. Bu anda elli vakit namaz farz olunur. Allâh c.c. kendisine makam-ı Mahmud'u ihsan eder. Dönüş yolunda Hz. Musa elli vakit namazın fazlalığından bahsedince Hz. Muhammed geri dönerek azaltılmasını rica eder. Namaz beş vakte indirilir. Ve mirac bölümü bitirilip, namaz bahsi açılır. Bölümde“kâbe kavseyn”⁵ “ednâ” “mâtagâ” ve “mâzaga'l-basar”⁶ ifadeleri ile iktibaslara da başvurulmuştur.

“Türk Edebiyatında Manzum Mirâc-nâmeler” (Akar 1987: 206-317) adlı eserde maddeler halinde geçen motiflerden Hakkânî'nin işlediklerini burada sıralayacağız. Söz konusu eserde düzenlenen sıralama ile: 1.Miracın Sebebi: Hz. Allâh'ın peygamberimizi çağırmasıdır. 2.Miracın Sayısı ve Mahiyeti: Uykuda, uyanık ya da uyku ile uyanıklık arasında şeklinde tartışmalara mevzu olan zaman kavramı Hakkânî'de gece yarısı sabaha yakın yatarken olarak geçer. 4.Davetin Tebliği: Tebliği, Cebrail yapar. 5.Şerh-i Sadr: Cebrail peygamberimizin göğsünü açar ve onu temizler. 7.Miracın Başladığı Yer: Ümmühanî'nin evidir. 8.Binitler: a)Burak: Peygamberimizi iki sema kapısına kadar çıkarmıştır. b) Refref: Mirac gecesinde Hz. Muhammed'i Sidre'den Arş'a getirmiştir. 11.Namaz: a)Namazın farz oluşu: Elli vakit farz namazdan borç olarak bahsedilir. b) Mescid-i Aksa'da peygamberlerle kılınan namazın yeri bildirilmez ancak diğer peygamberlere imamet ettiği iki beyitten anlaşılır. 13.Gökler: Göğün giriş kapısının çalındığı ve melekler tarafından açıldığı anlaşılır. 14.Peygamberler: Hz. Adem, Hz. (İbrahim) Halilullâh, Hz. Musa ismi geçen peygamberlerdir. 15. Melekler: Mirac'ın başlangıcından rüyetullâha kadar Cebrail Hz. Muhammed ile beraberdir. Diğer peygamberler ile de Hz. Muhammed'i Cibril tanıştırmış. Semanın kapılarında görevli melekler vardır ve Cebrail ile konuşurlar. Bu meleklerin isimleri semavat ehli şeklinde geçer. 24. Arş: Allâh Teala'nın arşa nüzul eylediği bir bölüm başlığı ile verilir. 25.Kürsi: Kürsi Allâh Teala'nın istivası ile tahammülünü yitirir ve bir palan gibi sesler çıkarır. 26.Rüyet: Necm Suresi'nden iktibaslar ile Peygamberimizin Allah'a yakınlık derecesi anlatılır. Günümüz Türkçesine⁷ aktarılan beyitler aşağıda verilmiştir:

⁴ Daire-i vücudta ibdâ, iade, nüzul, uruc, faaliyet, kabiliyet gibi beyne'l- esma mevcut olan, tekabül itibarıyla esma ve sıfata ait bulunan kurb-ı esmâiden ibarettir (bu kurb-ı sıfâtî olup kurb-ı zâtî değildir) İttisal denilen temeyyüzün bekasıyla birlikte Hak ile ittihadan ibarettir. Bu makamın fevkinde yalnız “ev ednâ” makamı vardır. Bu son mertebe ayn-ı cemi'deki ahadiyyet-i zâtiyyeden ibârettir. Abd ile Hak arasındaki temeyyüz ve itibârî olarak ikilik zâil olduğundan bu makama “ ev ednâ” denilmiştir. Vahidiyyetle ahadiyyetin ittihad-ı zâtîsi makamıdır. Bu makam kurb-ı zâtîdir” (Levend 1971: 186)

⁵ O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu. (Necm: 53/9)

⁶ Gözü kaymadı ve sınırı aşmadı. (Necm: 53/17)

⁷ Nesre çevirisi yapılmış manzum tasavvufi bir miracnâme örneği için bakınız: Muslihuddin Vahî (2002), *Mirâcü'l-Beyan Mirâc'ın Tasavvufî Boyutu* (Haz.) Mustafa Tatçı-Cemâl Kurnaz, Ankara: Alperen Yay.

Der Beyân-ı Mi'rac-ı Muhammed Muştafa Salâvâtullâhi ve Selâmuhû 'Aleyhi ve 'Alâ Âlihi ⁸	Allâh'ın Salat ve Selamı Onun ve Ali'nin (Ailesinin) Üzerine Olsun Muhammed Mustafa'nın Miracının Beyanı
4318 Meger bir gece şâh-ı dü cihânî Mekân itmişdi beyt-i Ümmühânî	4318. Bir gece, iki cihan sultanı (Hz. Muhammed) Ümmühani'nin evinde idi.
4319 Niyâz u nâz idüb Perverdigâr'a Tazarru' kıluben ol Kird-gâr'a	4319. Allâh'a niyaz ve naz ile dua edip ve o Rabb'e yalvararak,
[İ138a]	
4320 Edâ idüb şalât-ı reh-nümâyı Tilâvet itdi Qur'an-ı Hüdâ'yı	4320. yol gösteren namazı eda ederek, Allâh'ın Kur'an'ını okudu.
4321 Münevver oldılar zîbâ yüzünden Ġinâlar aldılar şirin sözünden	4321. Güzel yüzünden nurlanarak, şirin sözünden zenginlikler aldılar.
4322 Çün aşhâb oldı cârî mekvenine Sükûn itdi habîbüm meskenine	4322. Ashabı olduğu yere geldi, sevdiğim evine yerleşti.
4323 Yaturken nîm-i şebden şubha aqreb Yitişdi aña Cebrâil muqarreb	4323. Gece yarısından (sonra) sabaha daha yakın (bir anda) yatarken Cebrail ona ulaştı.
4324 Hedâyesini çü virdi habîbe Selâmu'llâh irgürdi habîbe	4324. Sevgiliye hediyesini verdi, Allâh'ın selamını sevgiliye erişirdi.
4325 Didi kim Hâzret-i Hâk seni ister Tür imdi gidelüm dîdâr göster	4325. "Hak Hazretleri seni istiyor, kalk gidelim yüzünü göster" dedi.
4326 Nebînün şadrını şerh itdi Cibrîl Vücûd-ı pâkini eyledi tekmiâl	4326. Cebrail, nebinin göğsünü açtı, pak vücudunu kemale erdirdi.
4327 Yudı hikmet şuyuyla qalbin anuñ Aña bildürdi sırrın ins u cännuñ	4327. Onun kalbini hikmet suyu ile yıkadı, insan ve cinlerin sırrını ona bildirdi.
4328 Suvâr eyledi aña çekdi merkeb Rikâbına başub sulţân-ı mezheb	4328. Onun (emrine/altına) binek çekti, (bineğin) üzengisine basan mezheplerin sultanı süvari oldu.

⁸ Hakkânî, *Manzume-i Nasâih Ala Meşrebi't-Tasavvuf*, İnebey Kütüphanesi. No 16 Or 663 vr.137-141 ve Hakkânî, *Manzume-i Nasâih Ala Meşrebi't-Tasavvuf*, Kıbrıs Millî Arşiv. No 81. vr.136-139, nüshalar İ ve K şeklinde kısaltılmıştır.

4329 Sûvâr olub Burâk üstüne server Muqaddes havline irişdi anlar	4329. O önder Burak üstünde süvari olup, onlar kutsal bir güce eriştiler.
4330 Qamu ervâhı anda enbiyânun Qabûl itdi iktidâsin muqtedânun	4330. Orada tüm peygamberlerin ruhu o rehberin önderliğini kabul etti.
4331 İki rek'at şalât ile Muḥammed Olara muqtedâ oldı müebbed	4331. Hz. Muhammed, iki rekat namaz ile onlara ebede kadar önder oldu.
4332 Qamu ta'zîm ü taḥmîd itdi aña Qamu tekrîm ü tevdîd itdi aña	4332. Tamamı ona saygı gösterdi, şükürler etti, hepsi onu yüceltti ve sevgisini gösterdi.
[K137a]	
4333 Pes ol yirden sülûk idüb hevâya Yitişdi ol iki bâb-ı semâya	4333. Oradan havaya seyr ederek, ikisi semanın kapısına ulaştı.
4334 Qapuyu qaḫdı Cibrîl-i mükerrrem Didiler kimsin ey şâh-ı muqaddem	4334. Kerem sahibi Cebrail kapıyı çaldı, “ey değerli şahıs! Kimsin?” dediler.
4335 Didi Cibrîlem Aḫmed'dür refîküm Enîs-i maḥremüm yâr-i ṭarîküm	4335. “Cebrail'im” dedi. Yoldaşım, samimi dostum, yol arkadaşım Ahmed'dir.
4336 Didiler aña mı gîtdünîdi sen Bu yoldan gidicek ey peyk-i me'men	4336. “Ey emin ulak, bu yoldan gidince sen ona gitmiş miydin?” dediler.
[İ138b]	
4337 Didi aña varub anı getürdüm Semâvât iline raḫmet yitürdüm	4337. “Ona gidip onu getirdim, göklerin memleketine rahmet getirdim” dedi.
4338 Didiler ḫayr-i maḫdem ḫayr-i maḫdem Gelün ey muqtedâ-yı âl-i Âdem	4338. “ (Ne) hayırlı geliş, (ne) hayırlı geliş ey insanoğlunun önderi (buyurun) gelin” dediler.
4339 Hezâran âferîn olsun Ḥudâ'dan Size ol nûr-ı pāk-i Kibriyâ'dan	4339. Size Allâh'tan, o yüce, kusurdan münezzeḫ nurdan binlerce aferinler olsun.
4340 Çün Aḫmed girdi bâb-ı âsmâna Naḫar kıldı ol şarây-ı künfekâna	4340. Ahmed semanın kapısından girdi, o kainat sarayına baktı.
4341 Gözi ṭuş oldı bir merd-i İllâh'a Ki maḫzar olmış ol envâr-ı şâha	4341. Gözü nurların şahına mazhar olmuş, Allâh'ın mert bir kuluna rast geldi.

4342 Beğâyet pür-cemâl ü pür lefâfet Şıfât-ı külliçün bulmuş liyâkat	4342. “Son derece güzel ve çok latif sıfatların tamamına liyakat bulmuş,
4343 Cemî' i evvelîn ü âhîrînüñ Vücûdı tayyibîn ü fâhîrînüñ	4343. ilklerin ve sonların tamamı iyilerin ve temizlerin varlığı
4344 Anuñ zâhîrinden olmuş âşikâre Anuñ bahrinden irişmiş kenâre	4344. onun zahirinden ortaya çıkmış, onun denizinden kıyıya erişmiş
4345 Didi Cibrîl yâ Aḥmed selâm it Bu şahşa ḥîdmet-i şartın tamâm it	4345. olan bu şahsa selam et ve bu şahsın hizmet şartını yerine getir ey Ahmed!” dedi Cebrail.
4346 Eyitti kimdurur ol yâ qarındaş Didi Âdemdurur ey yâr u yoldaş	4346. “Ey kardeşim! o kimdir (diye) sordu, ey yar ve yoldaş! O Adem'dir” dedi.
4347 Sen anuñ oğlusun ey Aḥmed-i ḥaḳ Hemîn Aḥmed idüb anı muşaddaḳ	4347. Ey doğru olan Ahmed! Sen onun oğlusun (deyince) Ahmed hemen onu doğruladı.
4348 Selâm itdi aña sultân-ı İslâm ‘Aleyk işitdi bâlâ ‘izâz-ı itmâm	4348. İslam'ın sultanı onu selamladı, gökler de tam bir saygı ile, “senin üzerine de (olsunu)” işitti.
4349 Didi aña teraḥḥümlele Âdem Gel ey ferzend-i şâlih şâh-ı ‘âlem	4349. Adem ona rahmetler dileyerek “gel ey salih evlat, alemin padişahı!
[K137b]	
4350 Mübârek bād seyr-i irtifâ' uñ Ḳabûliyyetde olsun ictimâ' uñ	4350. Yükselişinin seyri mübarek olsun, ictimain /toplantın kabuliyet bulsun” dedi.
4351 Naẓar eyleyüb Aḥmed gördi Âdem Gehî şâd olur u gâhî çeker ğam	4351. Ahmed baktığında Adem'i bazen sevinçli bazen de üzüntülü halde gördü.
4352 Gehî ḥandân u geh giryân olur ol Naẓargâhı gehî sağ u gehî şol	4352. O, bazen gülüyor bazen ağlıyordu, bazen sağa bazen de sola bakıyordu.
4353 Didi Cibrîle ey yâr-i mükerrerem Ne içün güler ü ağlar işbu Âdem	4353. Cebrail'e, “Ey kerem sahibi sevgili! Bu Adem niye bir gülüyor bir ağlıyor?” (diye sordu).
4354 Didi şağına idüb iḥtiyâṭı Görür oğlanların geçmiş şırâṭı	4354. “Sağına ihtiyatla (baktığında) evlatlarından sıratı geçenleri görür,
[İ139a]	

4355 Behişt-i ‘Adn içinde şād u ħurrem Anı görüb güler bilgil bu Ādem	4355. Adn cenneti içinde onları mutlu ve sevinçli görünce bu Adem sevinir, bil” dedi.
4356 Çü yine şolına nazar kılar ol Görür oğlanlara olmuş şakar yol	4356. “Sonra (Adem) yine soluna bakar evlatlarını cehennemde görür,
4357 Geçememiş şirāt-ı müyî insân Sebeb budur ki Ādem oldu giryân	4357. insan(ların) kıldan sıratı geçememiş (olmaları) sebebi ile ağlar” (dedi).
4358 Geçüb andan yine eylediler seyr Fezâ-yı âsmâna kıldılar tayr	4358. Orayı geçerek seyr eylediler, gökyüzü fezasında uçtular.
4359 Nebîler gördiler her bir semâda Kamu meşgûl tesbîh u du‘âda	4359. Her biri semada tespih ve dua ile meşgul olan peygamberleri gördüler.
4360 Selâm idüb kâ mudan geçdi anlar Mekân-ı müntehâya uçdı anlar	4360. Hepsine selam ederek oradan geçtiler, son mekana uçtular.
4361 Çün anlar vardı bir ulu maķâma Maķâm-ı ihtîşâmu ihtirâma	4361. Onlar ulu bir makama vardılar, saygı duyulacak görkemli (bir) makama...
4362 Görindi gözlerine beyt-i ma‘ mûr Açıldı dillerine bâb-ı mesrûr	4362. Gözlerine Beyt-i mamur göründü, gönüllerine sevinç kapıları açıldı.
4363 Dikeyüb baķdı Aĥmed gördi bir er Beġâyet pür-kemâl ü şahş-ı server	4363. Ahmed dikkatle baktı, son derece kemal sahibi önder bir şahıs olan bir yiġit gördü.
4364 Didi kimdür aĥî Cibrîl bu şâh Ki anuñ müttekâsıdur bu dergâh	4364. “Kardeşim Cebrail, dayanaġı bu dergah olan bu padişah kimdir?” dedi.
4365 Didi oldur Ĥalîlu’llâh-ı bânî Ki mesken idinür işbu mekânı	4365. “O bina yapan Halilullâh’tır, bu mekanı mesken edinmiştir.” dedi.
4366 Selâm itdi ilerü vardı Aĥmed ‘Aleyk aldı vücûd-ı nûr-ı sermed	4366. Ahmed selam vererek ilerledi, sonsuz nurun sahibi senin üzerine de (cevabını aldı).
[K138a]	
4367 ‘Aķabince anuñ taĥsîn ü temcîd Eyitti Aĥmed’e ol şâh-ı tefrîd	4367. Ardından güzel bulup ulularak o tefrid halindeki padişah Ahmed’e (selam) söyledi.

4368 Güzer idüb hevâdan tâ hevâyâ Yitişdiler dıraht-ı müntehâyâ	4368. Havadan ta havaya geçerek münteha ağacına ulaştılar.
4369 Çün Aḥmed sidreye kıldı nazarlar Temâşâ itdi naḡş-ı mu‘ teberler	4369. Ahmed sidreye nazarlar etti, itibarlı nakışlar temaşa etti.
4370 Nuḡuş-ı evvelîn ü aḡırını Anuñ evrâḡına yazmış Emin’i	4370. Öncekilerin ve sonrakilerin bilgisini ve (güvenilir) Resulullahı onun sayfalarına yazmış.
4371 Anuñ gibi laṡif sırr-ı ‘ ulâdur Ki zībâlıkda ḡaddi müntehâdur	4371. Onun gibi latif (bir) yüce sırdır ki güzellikte boyu müntehadır.
[İ139b]	
4372 Kılub ol yerde Cibril-i mu‘ azzam Yitişdi Refref’e rûḡ-ı mükerrerem	4372. Yüce Cebrail orada durup, kerem sahibi ruhu Refref’e yetiştirdi.
4373 Beḡâyet rûḡ-ı a‘ zamdur bu Refref Ki ol külli melâyikdendür elṡaf	4373. Bu Refref, son derece yüce bir ruhtur ve tüm meleklerden daha latiftir.
4374 Muḡarrebdür vücûd-ı Bârî’ye ol Anuñ ḡayrı bulamaz ol yaña yol	4374. O, Bari olan Allâh’a çok yakındır, ondan başkası (Allâh’a daha) yakın olamaz.
4375 Elini aldı Refref Muşṡafâ’nuñ İletdi ḡazretine Kibriyâ’nuñ	4375. Refref Mustafa’nın elini aldı, yüce Rabb’in huzuruna ulaştırdı.
4376 Ḥikâyet bi-nihâyet mâ-ḡaşaldan Semâ‘ it Ḥazret-i zât-ı ezelden	4376. Hikaye meydana gelenden (daha) sonsuz, (hikayeyi) ezeliyet sahibi hazretten/Allâh’tan dinle.
Güftâr Der Nüzûl-i Bârî Ez ‘ Arş Be-Kürsî	Allâh Teala’nın Arş’tan Kürsi’ye Nüzulüne Dair Beyan
4377 Çü ‘ arş-ı ekberinden şâh-ı a‘ zâm Nüzûl eyledi ol Ḥallâḡ-ı ‘ âlem	4377. Alemin yaratıcısı büyük padişah yüce arşından nüzul eyledi.
4378 Nüzûl eyliyecek kürsiye sulṡân Taḡammül gitdi kürsî oldı nâlân	4378. Sultan kürsiye nüzul eyleyince, kürsinin tahammülü gitti, ağlamaya (inlemeye) başladı.
4379 Nüzûlünden İlâh’uñ kürsi ol dem Şadâlar itdi çün pâlân-ı munzam	4379. Kürsi o anda Allâh’ın tecelli edişii ile dizili palan gibi sesler çıkardı.

4380 Çün Aḥmed ḳalbine keşf oldı esrâr Tecellî ḳıldı çeşm-i cāna didâr	4380. Ahmed'in kalbine sırlar keşif olundu, sevgili/Allâh can gözüne tecelli etti.
4381 Götürdi perdeyi yüzünden Allâh ‘Ayân itdi cemâlin cāna ol şâh	4381. Allâh (onun) yüzünden perdeyi giderdi, o padişah cemalini ayan etti/ortaya çıkardı.
4382 Te‘âlallâh zihî nûr-ı münevver Te‘âlâ şānuhû Allâh u ekber	4382. Allâh yüceltsin! Ne güzel aydınlanmış nur, şanı yüce olsun Allâh en büyüktür!
[K138b]	
4383 Zihî didâr-ı pāk-i kibriyâyi Zihî esrâr-ı izhâr-ı Ḥudâyi	4383. Ne güzel kusurdan münezzeh yüce görünüş, ilahi sırların gösterilmesi ne hoş!
4384 Zihî mir‘at-ı ḳalb-i cān-ı şāfî Zihî çeşm-i Ḥudâ-bîni izâfî	4384. Saf canın kalbinin aynası ne güzel, izafeten Hakk'ı gören göz ne güzel !
4385 Çü nûr-ı Aḥmed'e tâbende oldı Taḥayyür bendine dil bende oldı	4385. Çünkü Ahmedî nura ışık saçan oldu, gönül hayret bağına köle oldu.
4386 Çün ol ḳurbetde nuḳḳı oldı ebkem ‘Înâyet idüb aña zât-ı a‘zam	4386. O yakınlıkta nutku tutuldu, yüce zat ona inayet eyleyerek
[İ140a]	
4387 Aḳıtdı çeşme-i nûrını dilinden Bitürdi ḥikmeti âb u gilinden	4387. dilinden nur çeşmesini akıttı, fani vücudundan hikmeti ihsan eyledi.
4388 Lisânı fetholuben Muştafâ'nuñ Taḥiyyâtını itdi Kibriyâ'nuñ	4388. Mustafa'nın dili açılınca yüce Allâh'a taḥiyyat /dua eyledi.
4389 Selâm idüb aña Perverdigâr'ı Selîm oldı dü devlet ḳıldı yâri	4389. Yüce rabbi ona selam edip iki talih/makam ihsan etti ve o selamete erdi.
4390 Çün ol ḳurbetde Aḥmed oldı dâhil Maḳâm-ı “ḳâbekavseyn” oldı ḥâşıl	4390. Ahmed o yakınlığa dahil oldu, “kâbe kavseyn” makamına erişti.
4391 Daḥı “ednâ” vü bil ki daḥı aḳreb Muḥaşşıl oldı ol maḫlûb-ı maḫlâb	4391. Ve “ednâ” bil ki daha yakın orada talep edilenin matlubu elde edildi/(vahyedilen vahyedildi).
4392 Çün oldı “mâtaġâ” ‘ayn-ı Ḥudâ'dan Ve “mâzâġa'l-başar” geldi nidâdan	4392. Allâh'ın zatından “mâtagâ” ve “mâzâġa'l-basar” aşmadı ve “göz gördüğünden şaşmadı” nidası geldi.

4393 Didi işitdi esrâr-ı tamâmı Aña ırgürdiler nuḡk u kelâmı	4393. Sırların tamamını söyledi ve işitti ona (ilahi) kelamı ve sözü eriştirdiler.
4394 Ki elli vaḡt namâz oldu aña farz Didi kim ümmetüñ üzre budur ḡarz	4394. Ona elli vakit namaz farz oldu, “ümmetinin üzerine borç budur” denildi.
4395 Gerekdür kim ola şubḡ u mesâda Ḳabûliyyet bula nezd-i Ḥudâ'da	4395. Allâh katında kabûliyyet bulması için sabah ve akşam (kılınması) gerekmektedir.
4396 Yemânullâh da çünkim ibn-i Âdem Maḡâmı itdi Maḡmûd-ı mu'azzam	4396. Ademoḡlu Allâh'ın saḡında yüce makam-ı Mahmud'u (kendisine) makam etti.
4397 Çıḡub ol baḡr-ı vahdetden Muḡammed Alub elli güher nûr-ı müebbed	4397. Muhammed o vahdet denizinden çıkıp, elli ebedi cevher olarak
4398 Revân oldu ki vara ümmetine Hedâyesini vire ümmetine	4398. (yola) revan oldu ki ümmetine gitsin, ümmetine hediyesini versin.
4399 Güzergâhında gördi nâgehâni Kelîmu'llâh maḡbûb-ı cihânî	4399. Ansızın, güzergahında cihanın sevdiği Kelimullah'ı/ Hz. Musa'yı gördü.
[K139a]	
4400 Didi Mûsâ aña ey Aḡmed-i ḡaḡ Ne emr olındı saña it muşaddak	4400. Musa ona “ey doğru olan Ahmed, sana ne emrolundu tasdik et/(söyle)” dedi.
4401 Didi kim elli vaḡt oldu Ḥudâ'dan Namâzum nûr-ı pāk-ı Kibriyâ'dan	4401. “Allâh'tan (o) kusurdan münezzeḡ nurdan, elli vakit namazım” karşılığını verdi.
4402 Ki şubḡile mesâda oldu tertîb Baña vü ümmetüme oldu terḡîb	4402. Ki sabah akşam tertiplenerek bana ve ümmetime raḡbet ettirildi.
4403 Didi Mûsâ ki çoḡdur ey ḡarındaḡ Bu farza kimse olmaz yâr u yoldaḡ	4403. Musa ona “ey kardeş, bu çoktur bu farza kimse yarenlik edemez/güç yetiremez;
[İ140b]	
4404 Ża'îf ümmet bu kârı idemezler Ḳavî olub bu yola gidemezler	4404. zayıf ümmet bu işi yapamazlar, güçlü olup bu yolda gidemezler,
4405 Rücû' it yine taḡfîfin taleb kıl Yitiş maḡlûba cânile ḡarab kıl	4405. geri dön, kolaylaştırılmasını talep et, matluba eriş can ile sevin”dedi.

4406 Gidüb geldi yine nûr-ı ilâhî Görüb şâd oldu rûy-ı pâdişâhî	4406. İlahi nur gidip geldi, padişahın yüzünü görüp mutlu oldu.
4407 Şuña dek vardı sâil dağı mes'ûl Ki beş vakte irişdi farz-ı maqbûl	4407. Soru soranın da mesul olduğu beş vakit olan makbul farza erişti.
4408 Çün aldı 'öşrini pencâhuñ Aħmed Revân oldu yine ol nûr-ı sermed	4408. Ahmed elli (vaktin) onda (birini) aldı yine o ezeli nur (yola) revan oldu.
4409 Muğarrer oldu pence vaqt-i pencâh Ĥabîbe emr kıldı anı Allâh	4409. Elli vakte beş (olarak) karar verildi. Allâh onu sevdiğine emretti.
4410 Ki ol penc vaqtı heft-deh rek'at Açıla ümmetine bâb-ı rahmet	4410. O beş vakit, on yedi rekat olup, ümmetine rahmet kapısı açılsın.
4411 Bu ol vaqt ola kim ola ĥuzûrda Eger vâkı' olurısa seferde	4411. Bu vakit eğer huzurda (hazırda) ise (öyle olur) eğer seferde vaki olursa,
4412 Namâzı anuñ onbirer rek'at ola Anı kılanlar ehl-i rahmet ola	4412. onun namazı on birer rekat olsun, onu kılanlar rahmet ehli olsun.

SONUÇ

İslam dini etkisinde gelişen Türk edebiyatında Hz. Muhammed'e duyulan özlem ve hasretin bir ifadesi olarak ortaya çıkan naat, kısas-ı enbiya, siyer-i nebi, mevlid, hilye, hadis-i erbain gibi türler arasında miracnâmeler de yer almaktadır. Miracnâmeler, Divan şairlerinin hemen hemen her dönemde işlediği Hz. Peygamber'in gece yolculuğu, melekût âlemine yükselişi, Cenab-ı Hak ile görüşmesi ve Mekke'ye geri dönmesi gibi motifleri içeren bir tür olup, bazen müstakil eserler bazen de mesnevi ya da divanlarda manzumeler halinde yazılmışlardır. Hakkânî'nin Manzûme-i Nasâih Alâ Meşrebi't-Tasavvuf adlı mesnevisinde 95 beyitlik kısa bir bölümde peygamberimizin miraca yükselişi, bu esnada karşılaştığı peygamberler ve durumlar anlatılır. Nesre çevirisini de yaparak verdiğimiz bu miracnâme örneği ilk defa tarafımızdan edebiyat camiasına tanıtılmaktadır. Şair ve eseri hakkında edebi ve tasavvufi kaynaklarda bir bilgi bulunamamıştır. Fakat eserinden anladığımız kadarı ile mutasavvıf bir şair olan Hakkânî klâsik eserlerde olduğu gibi mirac motiflerini kullanmış ve tamamı 5129 beyit olan eserinin 95 beyitlik bölümünü miracnâme türüne ayırarak geleneğin bir temsilcisi olduğunu göstermiştir.

KAYNAKÇA

- Kur'ân-ı Kerîm Açıklamalı Meali* (2006) 8. Baskı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.
- Akar, Metin (1987). *Türk Edebiyatında Manzum Mirâc-nâmeler*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.
- Akdoğan, Yaşar (1989). "Mi'râc, Mi'râc-nâme ve Ahmedî'nin Bilinmeyen Mi'râc-nâmesi" *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, S:9, s.264-310.
- Akkuş, Metin (2007). *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*. Erzurum: Fenomen Yay.
- Canım, Rıdvan (2014). *Divan Edebiyatında Türler*. Ankara: Grafiker Yay.
- Devellioğlu, Ferit (2010). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yay.
- Hakkânî, *Manzume-i Nasâih Ala Meşrebi't-Tasavvuf*, İnebey Kütüphanesi. No 16 Or 663. vr.137-141
- Hakkânî, *Manzume-i Nasâih Ala Meşrebi't-Tasavvuf*, Kıbrıs Milli Arşiv. No 81. vr.136-139
- Horovitz, J.,(1997) "Mirac" *Milli Eğitim İslam Ansiklopedisi*, c.8 , 344-347.
- Karaman, Fikret vd. (2009). *Dinî Kavramlar Sözlüğü*. İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları
- Levend, Ağâh Sırrı (2015). *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remziler Mazmunlar ve Mefhumlar*. İstanbul: Dergah Yay.
- Levend, Ağâh Sırrı(1971). "İslâmî Edebiyatın Esasları ve Kaynakları", *TDAY- Belleten* 1971:159-194
- Pala, İskender (1986). "Mirac" *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 6, İstanbul: Dergah Yay.
- Parmaksızoğlu, İsmet (1964). *Kıbrıs Sultan İkinci Mahmud Kütüphanesi*, Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği Yay.
- Uzun, Mustafa (2005). "Miraciyye". *Dia*, c.30, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 135-140
- Şener ve Yıldız (2003). *Türk İslam Edebiyatı*. İstanbul: Rağbet Yay.
- Yavuz, Salih Sabri (2005). "Mirac" . *Dia*, c.30, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 132-135.

